

Vit drekka meira enn norðmenn og íslendingar

Føroyar lógu í 1982 frammanfyri bæði Noreg og Ísland í rúsdrekkanýtslu.

Vanligt er at máta rúsdrekkanýtslu í litum av reinum alkoholi fyri hvønn íbúgva. Sambært tølum frá Hagdeildini og Nordisk Statistisk Årsbok drukku føroyingar 4,0 litrar í 1982. Í Noregi var talið 3,7 og í Íslandi 3,1.

Rúsdrekkanýtslan er nógv størst í Grønlandi, heilir 16,0 litrar av reinum

Hetta er rúsdrekkanýtslan í Føroyum í litum av reinum alkoholi fyri hvørt fólk.

Tað sæst, at nýtslan í fjør fór upp um 4 litrar.

alkoholi fyri hvønn íbúgva.

Í fjør var nýtslan í Føroyum 4,3 litrar. Hetta er tað mesta, hon hevur verið í nógv ár. Støðisútbúgvingin hevur við tilfari frá Hagdeildini roknað út, at rúsdrekkanýtslan var 4,0 litrar øll árin 1977–81, uttan í 1979, tá hon var eitt sindur minni.

Árin frammanundan var hon munandi minni. Í 1974 (árið eftir folkaatkvøðuna) var hon heilt niðri á 2,5.

Petur Zachariassen á Støðisútbúgvingini legði fram tilfarið um rúsdrekkanýtslu á stevnuni Heilsa og samfelag í Norðurlandahúsinum. Hann

visti á, at rúsdrekkanýtslan í fjør var tann sama sum árin 1903/04, tað vil siga 4,3 litrar. Í 1907 var folkaatkvøðan og árin 1909/10 var nýtslan 1,5 litur. Hetta kann fáa fólk at spyrja, um ikki tíðin er búgvin aftur til folkaatkvøðu um rúsdrekka-spurningin, segði Petur Zachariassen í Norðurlandahúsinum.

hd

1 reint alkohol
pr. íbúgva

1 reint alkohol pr.
íbúgva y. 14 ár

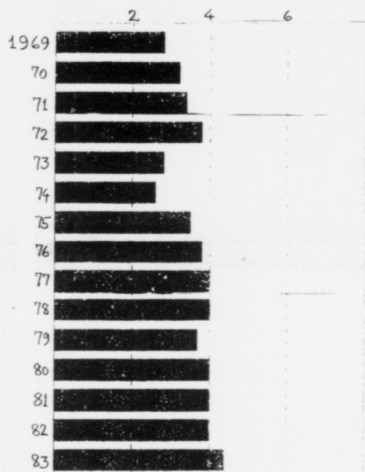
	1975	1982	1975	1982
Føroyar	3,5	4,0	5,0	5,7
Danmark	9,1	9,9	11,7	12,3
Grønland	12,1	16,0	19,2	21,9
Finland	6,2	6,4	8,0	7,9
Ísland	2,9	3,1	4,0	4,3
Noreg	4,3	3,7	5,5	4,8
Sveríki	6,0	5,2	7,6	6,4

Talva, sum sýnir rúsdrekkanýtslu í Norðurlondum árin 1975 og 1982.

Sjálvandi eru tölur ikki heilt bein. Hetta eru almenn tøl, heimabryggj og smuglað rúsdrekka er ikki við.

Føroysku tölur umfata einans rúsdrekka. Gjaldstovan hevur avgreitt. Alt tað, sum verður keypt umborð á flogfórum og skipum, er tí ikki við.

Norska talið fyri 1982 er eisini ívasamt. Tí tað var hetta árið, starvsfólkið í rúsdrekka-sølu-búðunum var í verkfalli!



57 dráp og sjálmorð síðani 1950

Síðani 1967 eru fyra fólk dripin í Føroyum. Try teirra, ein grønlandskur maður, ein føroyskur maður og ein føroysk kvinna, eru dripin við knívi. Ein norsk kvinna varð skotin.

Í summari doyði ein grønlandsk kvinna av skotsársum. Ein maður hevur sitið í varðhaldi síðani hendingina, men domur er ikki fallin í málinum enn.

Annars er ikki vitað um nakað dráp í Føroyum frá 1800 til 1967.

Sambært søgnum og øðrum ikki alitindum keldum vóru 64 dráp frá 1300 til 1800 og 43 frá landnámi til 1300.

Hesum upplýsingum kom Hogni D. Joensen, landslækni, við í fyrilestri um sjálmorð og dráp í Føroyum á stevnuni «Heilsa og samfelag».

Hóast ongi dráp hava verið í Føroyum í hesi oldini fram til 1967, so hava føroyingar verið uppi í drápshendingum í árunum eftir seinna heimsbardaga bæði í Danmark, Grønlandi og Íslandi.

Í Danmark verður framtið umleidd eitt dráp fyri hvørji 100.000 fólk um árið. Í Grønlandi hinvegin er stóðan nógv verri. Til dømis í 1981 vóru 12 dráp framd har. Ella umleidd 24 fyri hvørji 100.000 fólk.

Fleiri sjálmorð

Eisini sjálmorð eru sjald

som í Føroyum, segði landslækni í fyrilestri sínum. Men tíðleikin er vaksandi.

Seinastu 35 árin, 1950 – 84, hava 45 fólk beint fyri sær sjálvmurð í Føroyum. Av teimum tey 29, ella 65%, seinastu 10 árin.

Í fimtiárunum var tíðleikin 1,5 um árið fyri hvørji 100.000 fólk. Í 1980 – 84 er hann komin upp á 6,8.

Tað eru serliga menn, sum doyggja fyri egnari hond, heili 73%. Tann yngsti 17 ár, tann elsti 81. Menninir eru eisini yngri enn kvinnurnar, 19 av teimum 33 monnum, sum í áráðnum 1950 – 84 tóku seg, av døgum, vóru undir 40 ár. Men bert tvær av teimum 12 kvinnunum vóru yngri enn 40.

Menninir, fyrst og fremst teir ungu, brúka harðligari framferð, tá teir taka seg av døgum, stívliga helmingurin við skjóting. Eingin kvinna skeyt seg. Tær brúka heilivág ella drukna seg.

Sinnisjúk

Hogni D. Joensen hevði eisini eitt yvirtilt yvir sálárligu støðuna hjá teimum, sum gjørdur sjálmorð. Hann legði to dent á, at hetta skal takast við stórum fyrirvarni, tí tað ikki altíð hevur eydnast at fáa nágreiniligar upplýsingar um hesi fólk.

Við hesum fyrirvarni virkir yvirtiltið, at næstan helvtin, ella 18 fólk, vóru í læknaligum tydingi rætttiliga sinnisjúk. Tey flestu høvdu verið innløgð.

Hjá nokrum hevur orsök til sjálmorðið helst verið overving, jalousi, tunglyndi ella alkoholisma og hjá nokrum týkist antin ongin beinleiðis orsök vera til sjálmorðið ella ongar upplýsingar eru, sum kunna benda á eina frágreiðing.

Tað kann eisini hugsast, at tilbúðir, skrásettir sum vanlukka, i veruleikanum eru goymd sjálmorð. Til dømis doyggja nógvir føroyingar av falli ella drukning.

Útlendingar

Afturat teimum 45 sjálmorðunum, Hogni D. Joensen viðgjørdi í fyrilestri sínum, koma sjeið utlendingar. Fýra fiskimenn, týskir, franskir og skotskir, hava tikið seg av døgum, meðan teir hava fiskað undir Føroyum, og triggir danir, sum hava verið her antin í feriu ella hernaðarorindum.

Fyríbils gitingar

Hogni D. Joensen, landslækni, segði í niðurstøðum sínum, at fyríbils ber bert til at gita, hvi so fá sjálm-

morð eru í Føroyum samanborið við onnur lond. Sjálmur gitti hann, at orsökir kunna vera sterka samanhaldið í familjum, trúrøknin og, at vit ikki hava byarumhverji í sama mun sum í Danmark til dømis.

Tað er heilt skilligt, at sjálmorð henda oftari í stórbyum enn í bygðum.

Landslæknið hættaði sær ikki at avgera, um ókti tíðleikin seinastu tiggju árin hevur samband við, at samfelag okkara í størri og størri mun er farið at líkjast hinum norðureuropeisku vælferðarsamfeløgum.

Hetta má fyrst verða ein opin og ógreiddur spurningur, segði hann.

Hóast fá sjálmorð eru í Føroyum og tíðleikin hevur staðið í stað seinastu fimm árin, eiga vit kortini at leggja doyn á at skipa samfelag okkara so, at tíðleikin minkar niður á tað, hann var 1950–69, ella lægri, segði Hogni D. Joensen og endaði fyrilestur sín við hesum orðum:

— Tað er sostatt frá føroyskum sjónarmiði tydingarmikið at finna tær djúparu orsøkirnar til, at fólk gera sjálmorð, so vit av hesum kunnu fáa móguleika fyri at fremja reidiligar fyrirbyggjandi atgerðir.

hd

Til sølu

Ein bókhaldsmaskina NCR 299 til sølu.

Blaðið vísir á

Landssjúkrahúsið 3800 Tórshavn

søkir sjúkrahjálpara at arbeiða fulla tíð á barnadeild B4 frá 16. oktober 1984.

Umsókn verður at senda til fyrirstøðukvinnuna, 3800 Tórshavn.